

До 2041. у општини ће живети 15.000 људи мање него данас, показују Пирот за тридесет година

Највеће пустошење биће на југу Србије, а процентуално највише становника изгубиће општина Пирот

Богољуб Најдановић

Истраживање Републичког завода за статистику показало је ће 2041. године у Србији бити за 14,7 одсто мање становника него 2011. Овом пошасту највише ће бити погођен југ земље, а процентуално највише становника изгубиће баш Пирот. Наиме, за 30 година број становника у општини смањиће се за алармантних 26 одсто - са 57.997 из 2011. на свега 42.910, показују прогнозе стручњака на основу смртности и миграција. Да ствари буду горе, пројекције Републичког завода за статистику рађене су по „средњој“, а не потенцијално најлошијој статистичкој варијанти. Ово и не чуди уколико се има у виду да је Пирот за последњих двадесет година изгубио 10.000 становника, а само у периоду између последња два пописа, од 2002. до 2011. године, чак 5.979.

Суморна статистика

Разлога за оптимизам нема и због чињенице да, после Зајечарског, управо Пиротски округ има највећу просечну старост становништва и највећи индекс старења у Србији, те да је Пироћанац у просеку стар чак 45,4 године. Да Пирот полако умире говоре и следеће чињенице: рађа се знатно мање беба него раније, а с друге стране, број умрлих је изразито већи, млади масовно одлазе у веће градове у потрази за бољим животом, све је мање склопљених брако-

	број рођених	број умрлих
2009.	796	1061
2010.	751	1046
2011.	660	1073
2012.	665	1081
2013.	669	1014
2014.	87	137

Пирот полако умире

ва, а по броју развода налазимо се у самом врху у Србији.

Иако су поједини медији недавно извештавали о томе да се у Пироту догађа „бејби бум“, подаци Матичне службе Општине Пирот, нажалост, говоре другачије. У 2013. било је 669 новорођених, што је за свега четири више него у 2012., али за читавих 127 мање него, рецимо, 2009. године.

Пироћанка И.Т. (29) мајка је једног детета. Каже да би волела да има још деце, али да за то нема услова.

– Шест година сам у браку и са супругом смо планирали још деце, али реално за сада немамо услова за то. Не желим да родим па да се сви још више мучимо и злупатимо. Супруг је без посла, а ја примам минималац код приватника и да није помоћи родитеља не знам како би изашли на крај. Тешка је ситуација, нема се пара, а не чини се ни да ће ускоро бити боље. Зато и не чуди што се рађа све мање беба – каже ова Пироћанка.

Млади неће на луди камен

Егзистенцијални проблеми и економска зависност од родитеља једни су од главних разлога због чега се млади Пироћанци тешко одлучују да ступе у брак, а и када то учине изро-

де једно или два детета, о трећем и не размишљају. Тако у Матичној служби истичу да број склопљених бракова са годинама константно опада. Према њиховој евиденцији, 2013. склопљено је свега 284 брака што је драстичан пад у односу на раније године када је пред матичара стајало и по 700 парова. С друге стране, Пирот је захватила епидемија развода, па се сваки трећи брак заврши на суду. Матичарка **Слађана Божиловић** каже да је старосна граница за ступање у брак умерена, те се на овај корак одлучију или старији од 30 година или, пак, они млађи од 20, а ти се бракови често убрзо заврше разводом.

– Негативан тренд се наставља, и даље је све више разведених бракова, а све се мањи број младих одлучује да ступи у брачне воде. У томе веома битну улогу имају финансијски проблеми и несигурна егзистенција, јер млади немају посла. Разлоге видим и у промени система вредности, брак више није светиња или крунисање доба зрелости. Дошло је и до еманципације и економског осамостаљивања жена, а евидентан је и недостатак толеранције, као и комуникације међу брачним друговима.

Развод је постао свакодневна појава, код млађе популације је сада у моди бити разведен. Разводе се најчешће споразумно, али има случајева и да судски процеси трају годинама – каже Божиловић.

Трбухом за крухом

Поред негативног природног прираштаја главни разлог зашто се Пирот све више „празни“ је и масован одлазак младих у веће градове. Они као разлог за напуштање родног места, поред недостатка културних и осталих садржаја, пре свега, наводе немогућност запослења. Јелена Вељковић (32) пут Београда отиснула се пре три године, а као главни разлог за овај корак наводи то што у Пироту није могла да пронађе посао.

– Ако се понеки посао и нашао, био је плаћен тек толико да родитељима додам своју зараду како бисмо исплатили заостале рачуне. Права борба са ветрењачама у којој не јаучемо зато што то не приличи одважницима, али зато одлазимо тражећи бољи и садржајнији живот. У престоници је лакше доћи до посла, наравно, и тамо „раде везе“, које су еволуирале у „препоруче“, али се може успети и без њих. Пронашла сам посао у струци и засад сам срећна тамо где јесам.

пројекције **републичког Завода за статистику**

без четвртине становника?!

Знам да бих била најсрећнија у граду у ком сам рођена, али отишла сам трбухом за крухом. Живот у Београду можда јесте тежи, у смислу да је потребно одвојити добар део месечне зараде за плаћање станарине, режија и хране, али остане пара и за одлазак у позориште, биоскоп, на концерт, по неки вечерњи излазак – каже Јелена.

Према њеним речима, одлив младих људи је последњих неколико деценија постао тренд, а баш нико се није ни потрудио да младост задржи у Пироту.

– Драго ми је када видим да се ради на инфраструктури, али ја од тога нисам могла да живим. Још једна велика кочница за живот у Пироту

Све мање првака

У Пироту је из године у годину све мање првака. Тако је 1991. године у први разред уписано 886 деце, већ 2001. године било је 661 првака, пре пет година 534, ове године свега 483 малишана први пут сешће у школске клупе. Према речима просветног инспектора **Душана Спасића**, тренд смањења броја ученика наставља се и ове године, без обзира на то што ће у први разред бити уписано тридесетак ђака више него 2013.

– Прави параметар о томе колико ће учитеља преузети први разред је број деце у четвртом разреду, и када се то упореди, види се да је огромна разлика. Буквално недостају два одељења како би могли да упослимо све учитеље. Смањује се и број одељења од 5. до 8. разреда, али и број одељења у средњим школама. Због све мање ђака долазимо до тога да један део просветних радника остаје без дела норме. Све је мање деце у сеоским срединама и то представља велики проблем. По Правилнику, да би имали два учитеља у једној сеоској школи морате да имате 15,16 ученика, али због смањења броја деце долазимо у непријатну ситуацију да један учитељ за 45 минута треба да предаје четири различита програма за четири разреда, што је практично неизводљиво. Једина шанса која се у овом тренутку указује је да се у школама у којима одређени број просветних радника одлази у пензију прво изврши прерасподела норме, па да се тек онда расписује конкурс и примају нови радници – каже Спасић.

је недостатак културних дешавања, а она која постоје су шематизована. Не оставља се довољно простора креативним младим људима да уведу иновативне садржаје у клишетирану садашњицу, а изговор је – нема се пара. Зато су сви млади људи – јунаци овог доба, и они који су сачували храброст да остану овде и сачекају боље дане и они који су постали смели да сами њима крену у сусрет – наглашава ова Пироћанка, сада са пребивалиштем у Београду.

Бутиган: Нема разлога за оптимизам

Према речима професора социологије политике Филозофског факултета у Нишу у пензији, **др Вјекослава Бутигана**, опадање рађања деце резултат је неповољних економских, социјалних, културних и политичких услова за хуману репродукцију.

– На опадање броја становника у општини Пирот утичу и миграциона кретања. Многа села су остала без подмладка. А село је некада било највећи извор хумане репродукције. Видљива су и емиграциона кретања из пиротске општине у веће градске центре Србије и друге европске и ваневропске земље, нарочито младих висококвалификованих и високообразованих становника, у потрази за запослењем, о чему нема статистичких података. Сви ови наводи говоре да су неповољни услови за скорашње повећање natalитета у општини Пирот – каже проф. др Бутиган.

Он додаје да су вишегодишње друштвено-економске кризе, ратови, економска несигурност, egzистенцијална угроженост и повећано одлагање или одустајање од заснивања бракова и породица утицали на промене културног система и скале вредности на којој су деградирани брак, породица, родитељство, морална одговорност и брига о потомству.

– Последица тога су: смањење склопљених бракова и повећање разведених, повећање самачких и вишечланих вишегенерацијских домаћинстава, губитак значаја родитељства у односима међу половима, личне амбиције жена за остварење

Број становника

2041	42.910
2011.	57.992
2002.	63.971
1991.	67.658

економске самосталности кроз профитабилно запошљавање и остварење професионалне каријере на штету потомства, лагодан живот без родитељских обавеза. Било је и тежих економских и социјалних услова живота у даљој и ближој прошлости од садашњих, али су традиционални систем вредности и моралне дужности према потомству обезбеђивали потребно обнављање становништва и после великих људских губитака у ратовима – оцењује проф. др Бутиган.

Према његовим речима, на пожељно обнављање становништва највише се утиче активном политиком запошљавања, политикама становања, социјалне сигурности, заштите и подршке породици којима се стварају услови за заснивање породица и рађање деце.

– Значајан фактор популационе политике је локална заједница и локална самоуправа, не као замена за државну политику у овој области, већ у ефикасном спровођењу популационе политике државе на креативан начин, допунским мерама, иницијативама за њихово прилагођавање специфичним условима у локалној друштвеној средини, већим стимулацијама родитељству. Локалне службе за natalитет и децу заштиту своје активности треба да усмере на истраживања препрека које треба да се уклањају и предности које треба да се унапређују у локалној заједници за повећање natalитета.

Мада су ограничене њене ингеренције и финансијска средства у економском развоју, локална самоуправа, преко планова и програма локалног економског развоја, може да ствара повољан амбијент за економски развој општине, а тиме и услове за формирање здравих породица са вишечланим родитељским амбицијама. Таквих примера има у Србији – истиче наш саговорник.